

Kemikalier i leksaker

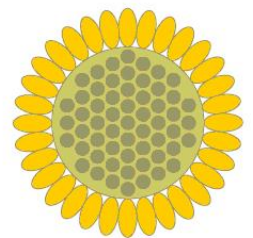
- tillsyn av leksaksaffärer samt butiker med
leksakerassortiment

2014-10-06

Nilüfer Bozkurt

RAPPORT

MILJÖ

**SÖDERTÖRNS
MILJÖ- & HÄLSO-
SKYDDSFÖRBUND**

136 81 Haninge
BESÖKSADRESS
Rudsjöterrassen 5
TELEFON 08-606 93 00
FAX 08-606 93 01
E-POST
miljokontoret@smohf.se
www.smohf.se

1 Inledning

1:1. Bakgrund

Leksaker är varor som är avsedda att användas till lek för barn. Det är inte ovanligt att leksaksprodukter innehåller kemikalier för att bidra med vissa egenskaper som till exempel färg, mjukhet och brandskydd. Barns kroppar är mindre än vuxnas och inte färdigutvecklade och därför mer känsliga för exponering av kemikalier.

Exempel på farliga ämnen som barn kan exponeras för via leksaker är ftalater. Ftalater är kemiska föreningar och används bland annat som mjukgörare i plastprodukter. Ftalater är inte kemiskt bundna till plasterna, vilket gör att de läcker ut och kan tas upp av huden. Vissa ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar. Andra är förbjudna i sådana leksaker och barnvårdsartiklar som kan stoppas i munnen. De leksaker där ftalater förekommer är framförallt de av mjuk plast som till exempel dockor, badleksaker, bollar och utklädningsmasker. Andra exempel på kemikalier i leksaker där det kan finnas skadliga ämnen är flamskyddsmedel, parfymämnen, färgämnen och tungmetaller.

Det finns speciallagstiftningar som reglerar kemikalieinnehåll i leksaker. Leksaksdirektivet, REACH-förordningen samt RoHS-direktivet är en del av dessa. Leksaksdirektivet innehåller också regler om allmän säkerhet och elsäkerhet. Kemikalieinspektionen, Konsumentverket och Elsäkerhetsverket är ansvariga myndigheter i Sverige för tillsynen enligt leksaksdirektivet.

REACH-lagstiftningen är en EG-förordning som trädde i kraft 1 juni 2007. Den har ersatt större delar av den kemikalielagstiftning som gällde i Sverige och EU innan dess. REACH innehåller till exempel förbud mot användning av vissa ämnen i leksaker samt krav på att konsumenter ska kunna få information om en leksak innehåller mer än 0,1 procent av ett särskilt farligt ämne. Enligt informationskravet har konsumenter rätt att få svar inom 45 dagar. Särskilt farliga ämnen tas upp på en lista som heter kandidatföreteckningen. Dessa ämnen kan ha egenskaper som medför allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och i miljön. Nya ämnen förs successivt upp på förteckningen. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund är ansvarig tillsynsmyndighet inom delar av REACH-lagstiftningen.

Elektriska och elektroniska leksaker måste även uppfylla kraven i RoHS-direktivet. Direktivet begränsar användningen av vissa farliga ämnen som kvicksilver, bly, kadmium, sexvärt krom, polybromerade bifenyler (PBB) samt polybromerade difenyletrar (PBDE) i elektriska och elektroniska produkter. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund är ansvarig tillsynsmyndighet inom delar av RoHS-direktivet.

1:2. Syfte

Syftet med projektet är att öka butikernas kunskap om kemikalier i leksaker och de hälsorisker som farliga ämnen i leksaker innebär. Butiker verksamma i Haninge, Nynäshamn och Tyresö ska känna till lagkraven enligt REACH och RoHS-direktivet. De ansvarar för att ha fungerande kontrollsystem och tydlig egenkontroll som minimerar risken för att leksakerna de saluför innehåller farliga ämnen.

2. Metod

Tillsynen genomfördes genom anmälda inspektioner. Före besöket skickades ett informationsbrev till butikerna tillsammans med förbundets framtagna checklista samt information om REACH-lagstiftningen och RoHS-direktivet, vilket tillsynen sedan utgick ifrån.

Tillsynen har innefattat bland annat följande frågeställningar:

- Finns kunskap om gällande lagstiftning?
- Ställs direkta krav på leverantörerna angående kemikalieinnehåll i produkterna?
- Finns rutiner för att följa informationskravet i enlighet med REACH?

I projektet ingick 16 verksamheter varav 3 var leksaksbutiker och 13 butiker med leksaks-sortiment. 15 verksamheter fick tillsynsbesök och en utfördes som skrivbordsinspektion. Skrivbordsinspektionen gjordes över telefon då ansvarig för produktinköp inte kunde närvara på plats i butiken.

De frågor som inte kunde besvaras av butikerna vid inspektionstillfället kompletterades i vissa fall i efterhand med uppgifter från huvudkontoren.

Tillsynsbesöken utfördes främst som en informationskampanj. Butikerna fick information om den lagstiftning som projektet utgick ifrån och gavs möjlighet att diskutera hur detta påverkar deras verksamhet. Butikerna fick svara på frågor om vilka rutiner man har för att följa gällande lagstiftning. De butiker som saknade kunskap om REACH-lagstiftningen fick i uppgift att ta fram information om kemiskt innehåll i en valfri leksaksprodukt i sitt sortiment. Uppgifterna redovisades sedan till förbundet.

3. Resultat

Av de totalt 16 butiker som inspekterades var det sju som tog kontakt med sina huvudkontor för att kunna besvara checklisten. Gemensamt för alla huvudkontoren var att de har avdelningar som ansvarar för att de leksaker som ingår i företagets sortiment är säkra och följer gällande lagstiftning. Samtliga ställde krav på sina leverantörer genom till exempel avtal och kemikalieanalyser. De har kunskap om gällande lagstiftning och håller sig uppdaterade.

Av de nio butiker som saknade huvudkontor var det fem stycken där kunskap om aktuella lagkrav saknades helt. Inga krav ställdes på leverantörerna gällande information om särskilt farliga ämnen i leksaker och därmed heller inte några krav på kemikalieinnehållet i dessa.

Ute i butikerna saknade i stort sätt alla anställda kunskap om gällande lagstiftning samt informationskravet i REACH. Endast i en butik kände den butiksansvarige till informationskravet. Där kan egenkontrollen förbättras genom att föra vidare informationen till alla anställda samt ha dokumenterade rutiner.

4. Slutsatser

Syftet med projektet var att öka butikernas kunskap om kemikalier och de hälsorisker som farliga ämnen i leksaker innebär.

Projektet visade att det finns bristande kunskap om REACH-lagstiftningen samt RoHS-direktivet i butikerna. Majoriteten av de anställda i verksamheterna saknade kännedom om lagstiftningen. En orsak till detta var att egenkontroll i form av dokumenterade rutiner i många fall saknades eller var bristfällig.

Knappt hälften av butikerna kan hänvisa konsumenternas frågor till ett huvudkontor där specialistavdelningar tillhandahöll varuinformation. Övriga butiker hanterar samtliga frågeställningar i butiken, vilket ställer särskilt höga kunskapskrav på personalen.

Förbundet har lämnat information och material till butikerna som de kan utgå ifrån i sitt fortsatta arbete med att förbättra sin kunskap. I och med att kunskapsläget var lågt i butiker som saknar stöd från huvudkontor ser förbundet ett behov av att fortsätta bedriva återkommande tillsyn inom området med syftet att verka för att leksaker som kan vara skadliga utifrån ett kemikalieperspektiv inte ska säljas i butiker inom förbundets tillsynsområde.

5. Besökta butiker

Butik	Kommun
Teknikmagasinet	Tyresö
Lekit	Tyresö
Lidl	Tyresö
Kaatach- ditt eget land	Tyresö
Dollarstore	Nynäshamn
Coop Extra	Nynäshamn
ICA Kvantum	Nynäshamn
Priskrossaren i Ösmo	Nynäshamn
T S Äventyr Lek & Paket	Haninge
Ica Maxi	Haninge
Biltema	Haninge
ÖoB	Haninge
Coop Forum	Haninge
Eurostore	Haninge
BR-Leksaker	Haninge
Tonys Kiosk & Leksaker	Haninge